

**Lendület záróbeszámoló
(2015-2020)**

**A csontoktól, bronzoktól és telepektől a társadalomig:
Vándorlások és társadalmi változások multidiszciplináris kutatása a bronzkori
Magyarországon (Kr. e. 2500–1500)**

**A beszámolási időszakban elért kiemelkedő eredményekről készített közérthető,
az intézményi tudománykommunikációban felhasználható ismertetés**

Kutatócsoport-vezető neve:
Kiss Viktória

A Kárpát-medencében a Kr. e. 2600/2500–800 közé keltezhető a bronzkor időszaka. Írásos források hiányában az ásatások során feltárt sírok, települések és tárgyi emlékek adják a korszakról rendelkezésre álló emlékanyagot. Korábban csak a tárgyak alapján lehetett következtetni az Európa távoli területein élő közösségek közötti kapcsolatrendszer meglétére, amely a réz és ón ötvözetéből készített bronz nyersanyag-kereskedelemről, és kész bronztárgyak, valamint más (arany, borostyán) nyersanyagok és késztermékek cseréjéről tanúskodik. A korszak kutatásának kezdettől fogva fontos irányvonalát képezte a népesség mozgások vizsgálata; maga a bronz ötvözési technológiájának elterjedését is keletről, illetve nyugatról érkező vándorlásokhoz kötötték. A Lendület Mobilitás kutatási projekt ezen időszak első ezer évében (Kr. e. 2500–1500 között) vizsgálja a nagy piramisok építői és a mükénéi aknasírokba temetett görög hősök hazánkban élt kortársainak emlékeit. A címben megjelölt tematikának megfelelően több tudományterület (a hagyományos régészeti elemzés mellett a genetika, patológia, abszolút kormeghatározás, izotóp-geokémia és geofizika) folyamatosan finomodó módszereinek a régészetbe történő integrálásával elemezzük a korszakból napvilágot látott csontokat, bronztárgyakat és települési emlékeket. Munkánk során számos, korábban a magyarországi bronzkorkutatásban nem alkalmazott régészeti és természettudományos módszert vezetettünk be. Eredményeink az eddiginél pontosabb képet rajzolnak meg a bronzkor társadalmáról: egyénekről és közösségekről egyaránt.

A kutatócsoport multidiszciplináris tevékenysége nyomán kiemelkedő jelentőségű együttműködés jött létre az egykori MTA kutatóhálózatán belül, ami hozzájárult például az Atomkiban új módszerek (a kollagén alapú mellett az égett csontokon alkalmazható bioapatit alapú radiokarbon, és hamvakon is végzett Sr izotóp-arány mérések) adaptálásához, és a laborok versenyképességének növekedéséhez. Az új eljárások és a nemzetközi kooperációk lehetővé tették, hogy a magyarországi bronzkori kutatások Európa vezető biorégészeti és archeometallurgiai kutatócsoportjainak versenytársává válhassanak.

Új módszerekkel végzett komplex elemzéseink a makro-szintű elemzések mellett lehetőséget nyújtanak a mikro-történelem, a bronzkori társadalom különböző szintjeihez köthető emberek – a balatonakali főnök mellett például egy nagy valószínűséggel szülés közben elhunyt és héthónapos magzatával elhamvasztott (Bonyhád), vagy egy kezeletlenül gyógyult kartöréssel, települési gödörbe gondosan eltemetett nő (Sóskút) – személyes történetének megismerésére is, eljutva kutatási programunk célkitűzéséhez „a csontoktól, bronzoktól és telepektől a társadalomig”.